

Лілія Ярощук,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки Бердянського
державного педагогічного університету

ПРАВИЛА СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КРИТЕРІАЛЬНО- ЗОРІЄНТОВАНИХ ТЕСТІВ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАГІСТРІВ

На сучасному етапі стандартизація освіти є однією з основних тенденцій розвитку. Саме це було предметом багатьох психолого-педагогічних досліджень (В. Аванесова, В. Андрєєва, І. Булах, Т. Вакуленко, О. Гриценчук, М. Дандамаєва, Н. Єфремової, В. Кадневського, В. Кима, Л. Кухар, В. Ландсмана, О. Локшиної, О. Ляшенка, О. Майорова, В. Максимова, О. Пермькової, С. Ракова, Н. Самилкіної, Л. Фігурської та ін.).

У них відзначається, що стандартизація освіти нерозривно пов'язана з широким використанням системи вимірювань, що є, по суті, сукупністю критеріально-орієнтованих тестів.

Спробуємо розтлумачити у чому ж суть критеріально-зорієнтованого тестування. Слово «тест» у масовій свідомості викликає найрізноманітніші асоціації: від завдання, у якому потрібно вгадати відповідь, до кальки англійського «test» (проба, випробування, перевірка). Відмінності в розумінні суті тестів породжують відмінності у ставленні до тестів.

Традиційно тест визначають як стандартизований метод діагностики рівня і структури підготовки. У такому разі усі тестовані виконують одні і ті ж завдання, в однаковий час, в однакових умовах і з однаковими правилами оцінювання відповідей.

Тестування – це метод вимірювання певних властивостей особи за допомогою тесту.

Тест – це сукупність тестових завдань. Варто пам'ятати і про те, що кожен тест має містити інформаційну і операційну частину.

Тестове завдання – це складова одиниця тесту як засобу контролю, що відповідає не тільки формальним, але й певним статистичним вимогам (частка неправильних відповідей у кожному завданні; співвідношення балів за завданнями та балів за весь тест).

Дистрактори – (з англ. distract) – відволікти увагу – неправильні, але найбільш правдоподібні варіанти відповідей у завданнях закритого типу [3].

Мінімальні вимоги до складу тестового завдання

1. Інструкція.
2. Текст завдання.
3. Правильна відповідь.
4. Дистрактори.

Основна вимога до тестових завдань – тестове завдання повинно мати однозначну правильну відповідь.

Нині у довідковій літературі знаходимо, що тест критеріально-зорієнтований – інструмент оцінювання, призначений для визначення рівня індивідуальних досягнень відносно певного критерію, що ґрунтується на логіко-функціональному аналізі змісту завдань. Він має на меті оцінити, чи досягнув тестований установленого рівня засвоєння матеріалу навчальної програми або її частини. Результати тестування в такому разі порівнюють із певним критерієм рівня підготовленості тестованого (критичним рівнем обсягу знань, умінь і навичок), який визначають до початку тестування. Результат указуватиме, чи відповідає рівень досягнень тестованого вимогам стандарту або іншим критеріям. Існує два способи інтерпретації результатів: у першому випадку робиться висновок, засвоєний чи не засвоєний навчальний матеріал (досягнув тестований стандарту чи ні), у другому – подається процент засвоєння матеріалу, що перевіряється (на якому рівні засвоєно стандарт або який відсоток із усіх вимог стандарту засвоєно). Отже, критеріально-зорієнтований тест, на відміну від нормативно зорієнтованого, оцінює, що вміє робити тестований відносно до інших. У критеріально-зорієнтованому тесті процент виконання завдань має коливатися в межах 80 – 90%. В останнє десятиліття надають перевагу тестам, зорієнтованим на певні критерії. Перша інформація про критеріально-зорієнтовані тести з'явилася на Заході в 60-х роках ХХ століття [1, с. 131–132].

Сучасний дослідник Л. Кухар зазначає, що він має на меті оцінити, чи досягнув тестований установленого рівня засвоєння матеріалу навчальної програми або її частини. Результати тестування в такому разі порівнюють із певним критерієм рівня підготовленості тестованого (критичним рівнем обсягу знань, умінь і навичок), який визначають до початку тестування. Результат указуватиме, чи відповідає рівень досягнень тестованого вимогам стандарту або іншим критеріям. Існує два способи інтерпретації результатів: у першому випадку робиться висновок, засвоєний чи не засвоєний навчальний матеріал (досягнув тестований стандарту чи ні), у другому – подається процент засвоєння матеріалу, що

перевіряється (на якому рівні засвоєно стандарт або який відсоток із усіх вимог стандарту засвоєно). Отже, критеріально-зорієнтований тест оцінює, що вміє робити тестований відносно інших. У критеріально-зорієнтованому тесті відсоток виконання завдань має коливатися в межах 80 – 90 % [2, с. 61–62].

Питання про те, якими мають бути педагогічні тести, яким вимогам та умовам вони повинні відповідати, широко досліджувалися в психолого-педагогічній літературі. Так, аналізуючи запропоновані

відомими вченими (В. Беспальком, Л. Кухар, М. Челишковою, А. Майоровим та ін.) вимоги, узагальнимо їх.

Правила складання тестових завдань

1. Умова має містити чітко сформульоване завдання. Завдання має фокусуватися на одній проблемі.

2. Варіанти відповідей мають бути гомогенними (однорідними).

3. Усі дистрактори мають бути вірогідними (правдоподібними).

4. Інформація, що міститься в одному тестовому завданні, не повинна давати відповідь на інше тестове завдання.

5. Не рекомендується використовувати як правильну відповідь чи дистрактор фраз «все з вищевказаного», «нічого з вищевказаного» і под.

6. Не рекомендується використовувати як правильну відповідь чи дистрактор фрази «жоден варіант відповіді неправильний», «немає правильної відповіді», «усі відповіді правильні», «інколи», «ймовірно» та под.

7. Умова має бути сформульована позитивно.

8. Дистрактори і правильні відповіді повинні формулюватися *за алфавітом*.

9. Позначаємо дистрактори і правильні відповіді лише літерами української абетки.

10. Необхідно уникати при формулюванні умови підказок типу:

✓ граматична невідповідність між умовою та варіантами відповідей;

✓ повторення у правильній відповіді слів з умови;

✓ використання прикладів з підручника чи лекції як тестових завдань;

✓ найдовша правильна відповідь;

✓ найдетальніша правильна відповідь;

✓ дистрактори, що виключають один одного;

✓ ситуації, коли одне тестове завдання є підказкою для другого.

Правила написання умови

Умова – це стимул для відповіді, яка описує певну проблему і ставить завдання перед екзаменованим. Умова повинна допомогти екзаменованому чітко уявити поставлену перед ним проблему. Умова може містити лише завдання або складатися із вступної інформації та запитання. Умова може подаватися у формі запитання, у наказовій формі або у формі незавершеного твердження. Рекомендується використовувати форму запитання або наказову форму, які є легшими для екзаменованих і ставлять перед ними більш чітко завдання. Формулювання запитання доцільно починати з дієслова. Якщо все ж таки використовується формат незавершеного твердження, пропуск в останньому не повинен бути на початку або в середині, його треба розмістити в кінці фрази. Крім того, навіть у незавершеному твердженні

умова має бути «завершена» з точки зору змісту, щоб на неї можна було відповісти, незважаючи на список варіантів відповідей.

Формулюйте умови позитивно. Уникайте негативних формулювань, які вимагають протилежної, порівняно з більшістю тестових завдань дії (вибір неправильного, гіршого), та є складними для розуміння екзаменованими.

Правила написання варіантів відповідей

Варіанти відповідей треба розміщувати системно (у логічному, в алфавітному порядку, у порядку збільшення або зменшення чисел тощо).

Відповіді мають бути незалежними одна від одної та не перетинатися між собою. Відповіді, що перетинаються, рідко бувають правильними, і це слугує підказкою для екзаменованих.

Відповіді мають бути однорідними за змістом і належати до однієї навчальної мети.

Відповіді мають бути короткими та простими за структурою. Слова, що повторюються, слід додавати до умови. До відповідей бажано не додавати дієслів, що ускладнюють сприйняття та розуміння. Оптимально, щоб відповіді містили іменники, прикметники, числівники як окреме слово, словосполучення, просте речення. Складні речення у відповідях використовувати не рекомендується.

Відповіді мають бути подібними за зовнішніми ознаками, структурою, стилістикою тощо, зокрема, подібною має бути довжина відповідей. Типовою помилкою є створення найдовшої, детальної, конкретної, найповнішої правильної відповіді, до якої додаються коротші дистрактори. Інколи довжина правильної відповіді становить абзац, тоді як дистрактори містять одне-два слова.

Відповіді мають відповідати умові граматично, стилістично та логічно. Невідповідність найчастіше спостерігається при застосуванні незавершеної форми твердження в умові.

Не використовуйте фраз на зразок «все з вищевказаного», «нічого з вищевказаного», «немає правильної відповіді», «усі відповіді правильні», «інколи», «ймовірно» та под.

Отже, хочемо зазначити, що викладачам варто пам'ятати про те, що до тестів існують вимоги і дотримуватися їх.

Список використаних джерел

1. Короткий тестологічний словник-довідник / [упоряд. Л. Т. Коваленко]. – К. : Грамота, 2008. – 160 с.
2. Кухар Л. О. Конструювання тестів. Курс лекцій : навч. посіб. / Л. О. Кухар, В. П. Сергієнко. – Луцьк, 2010. – 182 с.
3. Ярощук Л. Г. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Лілія Григорівна Ярощук. – К. : Слово, 2010. – 304 с.